

کتابشناسی مطالعات مانوی

(شناخت موضوعی منابع و مآخذ)

دکتر محمد شکری فومنی
ویراسته اکرم دژهوست گنگ

انتشارات طهوری

-
سرشناسه	: شکری فومشی، محمد
عنوان و نام پدیدآور	: کتابشناسی مطالعات مانوی: شناخت موضوعی منابع و مآخذ / محمد شکری فومشی؛ ویراسته اکرم دژهوست گنک، ۱۳۹۷.
مشخصات نشر	: تهران: طهوری، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۴ ص.: مصور.
شابک	: 978-600-5911-52-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: نمایه
موضوع	: مانویت - کتابشناسی.
موضوع	: Manichaeism--Bibliography
شناسه افزوده	: دژهوست گنک، اکرم، ۱۳۵۳ - ، ویراستار.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ۱۸۵/ش ۷۸۴۵ Z
رده بندی دیویی	: ۰۱۶/۲۹۹۹۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۶۳۶۶۶
-

www.ketab.ir

انتشارات طهوری

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه نوروژ، شماره ۲۴، صندوق پستی ۱۶۴۸ - ۱۳۱۴۵

تلفن ۰۹۱۲ ۲۲ ۵۱ ۲۰۶ - ۶۶ ۴۶ ۴۸ ۲۶

www.tahooribooks.ir

کتابشناسی مطالعات مانوی

(شناخت موضوعی منابع و مآخذ)

دکتر محمد شکری فومشی

ویراسته اکرم دژهوشت گنک

چاپ اول، ۱۳۹۷ / چاپ سوم ۱۴۰۱

صفحه آرای: علمروز / چاپ: سیمین

شمارگان: ۱۱۰ جلد

حقوق چاپ و نشر محفوظ است.

۱.۱۵۰.۰۰۰ ریال

فهرست

۹	پیش گفتار
۱۱	کوتاه نوشت ها
۱۳	پاره نخست: منابع و مآخذ غیر مانوی
۱۵	گفتار یکم: سریانی، یونانی، و لاتین
۳۵	گفتار دوم: فارسی میانه زرتشتی (پهلوی)
۳۷	گفتار سوم: عربی و فارسی
۴۱	گفتار چهارم: مطالعات گنوسی
۵۱	پاره دوم: منابع و مآخذ مانوی
۵۳	گفتار یکم: مطالعات کلی
۶۱	گفتار دوم: مجموعه مقالات
۶۱	۱-۲: همایش ها
۶۶	۲-۲: جستارنامه ها
۶۷	۳-۲: ارج نامه ها
۷۱	۴-۲: دیگر مجموعه ها
۷۷	گفتار سوم: متون
۷۷	۱-۳: متون غیر ایرانی
۷۷	۱-۱-۳: سریانی
۷۷	۲-۱-۳: یونانی
۷۹	۳-۱-۳: قبطی

- ۸۳..... ۳-۱-۴: ترکی باستان (اویغوری)
- ۸۶..... ۳-۱-۵: چینی
- ۸۸..... ۳-۲: متون ایرانی
- ۸۹..... ۳-۲-۱: بازیافته از تورفان
- ۸۹..... ۳-۲-۱-۱: ویراست گلچینی از قطعات گوناگون در یک اثر
- ۹۲..... ۳-۲-۱-۲: آثار مانی و مدارک وابسته
- ۹۲..... ۳-۲-۱-۲-۱: کتاب غولان و کتاب حنوخ
- ۹۴..... ۳-۲-۱-۲-۲: شاهپورگان
- ۹۵..... ۳-۲-۱-۲-۳: انجیل مانی، سروده‌های انجیلی، سینگشیس
- ۹۷..... ۳-۲-۱-۲-۴: ارژنگ
- ۹۸..... ۳-۲-۱-۲-۵: دیگر متون
- ۹۸..... ۳-۱-۳: مهرنامگ
- ۹۸..... ۳-۲-۱-۲-۳: نگارستان و هویدگمان
- ۹۹..... ۳-۲-۱-۲-۳: سروده‌های تصنیفی (بردارکردگی)
- ۹۹..... ۳-۲-۱-۲-۴: ترانه‌های کلیساهای
- ۱۰۰..... ۳-۲-۱-۲-۵: لغت‌نامه‌های کهن
- ..... ۳-۲-۱-۲-۶: متون کیهان‌شناسانه، بهشت، دوزخ، رستاخیز، و سوگواری برای درگذشتگان
- ۱۰۳..... ۳-۲-۱-۲-۷: خطابه روح
- ۱۰۳..... ۳-۲-۱-۲-۸: قصه‌ها و تمثیل‌ها
- ۱۰۵..... ۳-۲-۱-۲-۹: تبلیغات دینی و تغییر کیش
- ۱۰۶..... ۳-۲-۱-۲-۱۰: متون فارسی نو
- ۱۰۷..... ۳-۲-۲: قطعه شیراز
- ۱۰۹..... گفتار چهارم: شخصیت‌های تاریخی، دینی، و اساطیری
- ۱۰۹..... ۴-۱: شخصیت‌های تاریخی
- ۱۰۹..... ۴-۱-۱: مانی
- ۱۱۰..... ۴-۱-۲: ادا
- ۱۱۱..... ۴-۱-۳: سیسین و شادآهر مزد
- ۱۱۱..... ۴-۲: شخصیت‌های دینی و اساطیری
- ۱۱۱..... ۴-۲-۱: ایزدان

- ۱۱۱..... ۴-۲-۱: ایزدان به‌طور کلی
- ۱۱۲..... ۴-۲-۱: پدر بزرگی
- ۱۱۲..... ۴-۲-۳: انسان قدیم
- ۱۱۲..... ۴-۲-۴: روح زنده (مهر ایزد)
- ۱۱۳..... ۴-۲-۵: دوست روشنان
- ۱۱۳..... ۴-۲-۶: فرستاده سوم (نریسه ایزد)
- ۱۱۴..... ۴-۲-۷: دوشیزه روشنی و دنا
- ۱۱۵..... ۴-۲-۸: منوهمد روشن
- ۱۱۵..... ۴-۲-۹: نفس زنده
- ۱۱۶..... ۴-۲-۲: فرشتگان و ملانک
- ۱۱۶..... ۴-۲-۱: همزاد (توم، نرجمیک)
- ۱۱۶..... ۴-۲-۲: فرشتگان و متون جادویی
- ۱۱۸..... ۴-۲-۳: تثلیث پدر، پسر، روح القدس
- ۱۱۸..... ۴-۲-۴: شخصیت اساطیری جوا
- ۱۱۹..... گفتار پنجم: تأثیر و تأثر
- ۱۱۹..... ۵-۱: بودا و تأثیرات بودایی
- ۱۲۰..... ۵-۲: زرتشت و تأثیرات زرتشتی
- ۱۲۲..... ۵-۳: مسیح و تأثیرات مسیحی
- ۱۲۵..... گفتار ششم: برخی تک‌نگاشت‌های دیگر
- ۱۲۵..... ۶-۱: پژوهش‌های دانشجویی
- ۱۲۵..... ۶-۱: پایان‌نامه کارشناسی ارشد
- ۱۲۸..... ۶-۱: رساله دکتری
- ۱۲۸..... ۶-۲: کتاب، مقاله، وبگاه
- ۱۲۸..... ۶-۲: تاریخ پژوهش
- ۱۲۹..... ۶-۲: اوضاع تاریخی
- ۱۳۰..... ۶-۲: فهرست‌واره‌ها
- ۱۳۰..... ۶-۲: واژه و واژه‌نامه‌ها
- ۱۳۰..... ۶-۲-۱: دگرگونی واژه‌ها، واژه‌های عالمانه و اصطلاحات
- ۱۳۱..... ۶-۲-۲: واژه‌نامه‌های جدید
- ۱۳۲..... ۶-۲: خط، کتابت، و خوشنویسی

پیشگفتار

نیاز دانشجویان، پژوهشگران، و علاقه‌مندان به مطالعات مانوی انگیزه اصلی تدوین این اثر کوچک بوده است. کتاب‌شناسی حاضر، از آن رو که در آن فقط خطوط اصلی مطالعات مانوی ترسیم شده، در حقیقت، طرحی مقدماتی محسوب می‌شود؛ هدف معرفی گریدهای از منابع و پژوهش‌های اصلی در این حوزه و برآوردن فقط بخشی از نیازهای اولیه محققان از میان هزاران منابع و مآخذ است؛ اگرچه بی‌تردید آثار بسیاری وجود دارد که جای آن‌ها در این اثر به‌راستی خالی است. به همین دلیل بود که حتی از مطرح کردن برخی مفصل‌ها بدان امید صرف‌نظر کردیم که آن‌ها را در ویراست بعدی - اگر عمری باقی باشد - بگنجانیم. کتاب‌شناسی حاضر فقط به «معرفی» آثار می‌پردازد، نه نقد و بررسی آن‌ها.

برای دست‌یازی به هدفی که این کتاب‌شناسی به دنبال آن است، از توصیف‌های غیر ضروری به‌شدت پرهیز شد. مقالات و تکیه‌گاشت‌ها، مطابق با طرح کتاب، ذیل موضوعات مربوط به خود فهرست شده‌اند، مگر برخی پایان‌نامه‌ها و مقالاتی که در مجموعه مقالات منتشر شده‌اند؛ اگرچه عمده آثار این دو گروه، خود، در جایی معین فهرست شده‌اند. از این رو، برای دست‌یابی به همه نوشته‌هایی که به معرفی موضوعی به‌خصوص می‌پردازند باید به نمایه کتاب‌شناسی مراجعه کرد که کوشیدیم با دقت به اثر بینزاییم تا خواننده به همه زوایای کتاب‌شناسی هدایت شود. در مقابل این همه هم‌پوشانی، با هدف هدایت پژوهشی، از چند اثر خاص دوبار در دو فضای متفاوت نام برده شده است.